

مِثاقِ اَبَر

نفس پر سورهی

حکایت

www.ketab.ir

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مد ظله العالی

مقدمه

قرآن کریم مجموعه‌ی آخرین ذخیره‌ی معنوی وحی الهی برای بشریت است که انسانها را به راه‌های سعادت و فلاح و رستگاری هدایت میکند. علی‌رغم توصیه‌ها و دستورات مؤکد رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و ائمه‌ی اطهار (علیهم‌السلام) بر قرائت، فهم، درک و عمل به قرآن کریم و تحقق جامعه‌ی قرآنی، معاصفانه در طول تاریخ به این وظیفه‌ی مهم بی‌توجهی شد که نتیجه‌ی تلخ آن تضعیف حکمتهای طاغوتی بر مسلمانان و عقب‌افتادگی از مسیر سعادت برای همه‌ی امتوالی بوده است.

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی (قدس‌سره) که با بازگشت به قرآن و اسلام و احیاء تعالیم دینی و قرآنی صورت گرفت، توجه دوباره به مراجعه، قرائت، فهم و درک و عمل به قرآن در جامعه‌ی اسلامی ایران رونق گرفت و جلسات تلاوت، تفسیر، و مسابقات قرآنی حفظ، مفاهیم و... در جای‌جای ایران اسلامی برپا شد.

حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) که خود از دوران پیش از پیروزی و در جریان مبارزات علیه رژیم طاغوت از برپاکنندگان و معلمان دروس فهم و تفسیر قرآن کریم بوده‌اند، پس از پیروزی انقلاب اسلامی و نیز پس از تصدی رهبری انقلاب اسلامی همواره از مشوقان و توصیه‌کنندگان برجسته در ترویج و گسترش جلسات تلاوت و تفسیر قرآن کریم میباشند.

از دوران قبل و پس از پیروزی انقلاب اسلامی جلسات تفسیر متعدّدی از معظّم‌له در دست است که حاوی مطالب و نکات بسیار راهگشا و آموزنده در فهم مفاهیم بلند قرآن کریم میباشد.

خواننده‌ی این مجموعه‌ی تفاسیر بروشنی با روش و سبک خاص ایشان در تفسیر و تشریح آیات قرآن کریم آشنا شده و توجه ایشان به نکات روشن‌گر این کتاب نورانی در برپایی و تحقق حکومت اسلامی و مباحث اجتماعی - سیاسی را درمی‌یابد؛ چنان که این توجه در استناد و رجوع معظّم‌له در بیانات متعدّد در تمامی سالهای قبل و پس از پیروزی انقلاب اسلامی تا کنون بوضوح قابل مشاهده است.

حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بنا بر سطح مخاطبان که گاه طلاب حوزه‌های علمیه و یا دانشجویان و... بوده‌اند، در جلسات تفسیر، مثالها و نمونه‌های قابل فهم و بروز جامعه استفاده کرده‌اند.

بررسی تفاسیر و جلسات متعدّد تفسیر ایشان، بخوبی روش، سبک و نوع برداشتها و استنباطات معظّم‌له به قرآن کریم را بر خواننده‌ی محقق آشکار می‌سازد. برخی از ویژگی‌های روش تفسیری ایشان قبل از این در مقدمه‌ی کتاب «تفسیر سوره‌ی براءت» منتشر شده و اکنون در کتابی مستقل و با توضیحات مفصّل‌تر و نمونه‌پژوهی بیشتر در دسترس پژوهشگران علوم قرآنی و عموم علاقه‌مندان میباشد. کتاب حاضر متن ویراسته‌ی جلسات تفسیر سوره‌ی حمد است.

این جلسات با حضور دانشجویان و در حسینیه‌ی امام خمینی (قدس‌سزه) در شش جلسه، از پانزدهم اسفند ۱۳۶۹ تا هجدهم اردیبهشت ۱۳۷۰ برگزار شده و تمامی آیات این سوره غیر از آیه‌ی هفتم مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. پس از ترجمه و توضیح آیه‌ی ششم سوره‌ی حمد در تاریخ هجدهم اردیبهشت ۱۳۷۰ و پس از یک تعطیلی طولانی، این جلسات با ترجمه و توضیح سوره‌ی بقره در تاریخ هفدهم مهر ۱۳۷۰ ادامه می‌یابد و در دوّمین جلسه از این جلسات، معظّم‌له میفرماید: «من در

ذهنم این بود که سوره‌ی حمد تمام شده؛ حالا گفتند یک آیه‌ی دیگرش مانده بوده؛ تصوّر من این بود که تمام شده؛ چون در ضمن [بیان] "اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ"، فکر میشد که "صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ..." و آن تقسیم‌بندی انسانها را گفته‌ام؛ حالا اگر نگفته باشم، باید یک فرصتی و مناسبتی در اواسط بحث [برای بیان آن] پیدا کنم.

لکن به دلیل عدم تکمیل این بخش در جلسات بعد و به منظور اتمام فایده برای مخاطبان گرامی، مطالبی که معظّم‌له در مناسبت‌های دیگر درباره‌ی آیه‌ی آخر سوره‌ی حمد بیان فرموده بودند، در قالب جلسه‌ی هفتم، جمع‌آوری و در این کتاب ارائه شده است.

امید است جامعه‌ی اسلامی ایران بخصوص جوانان آینده‌ساز کشور هر چه بیشتر با مفاهیم و معانی بلند قرآن کریم این چراغ هدایت بشر آشنا شده و به وظایف خود در تحقق جامعه‌ی اسلامی عمل کنند؛ ان شاء الله.

انتشارات انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

فهرست

﴿ گفتار اول / ضرورت و اهمیت تفسیر قرآن ﴾ ۱۳

- دغدغهی پُرقدمت همگانی شدن استفاده از قرآن ۱۳
- سه دلیل برای برگزینی مابین دوره‌ی تفسیر ۱۴
- نقش مهم فهم قرآن در هدایت عمومی جامعه ۱۴
- قرآن کریم؛ چراغ راه در فتنه ۱۶
- لزوم گسترش یافتن معرفت قرآنی در جامعه ۱۸
- دو دلیل برای نیازمندی جامعه به تفسیر قرآن ۱۹
- خطر آفت دخالت دادن فکر شخصی در تفسیر قرآن ۲۲
- اهمیت کنار گذاشتن پیش داوری هنگام مراجعه به قرآن ۲۴
- نیاز دوچندان غیر عرب‌زبانان به تفسیر ۲۵
- نکاتی درباره‌ی این جلسات ۲۵

﴿ گفتار دوم / آیات ۱ تا ۳۱ ﴾ ۳۱

- اهمیت «بسم الله الرحمن الرحيم» ۳۲
- مقصود از «بسم الله» ۳۲
- تفاوت معنای «رحمن» و «رحیم» ۳۳
- مصادیق رحمت «رحمانی» خدا ۳۳

- ۳۵ مصادیق رحمت «رحیمی» خدا
- ۳۵ دقتی در ترجمه‌ی «الرَّحْمَنُ» و «الرَّحِيمُ»
- ۳۶ تفاوت «حمد» و «مدح»
- ۴۰ دلیل تکرار «الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ»
- ۴۱ انس با قرآن؛ هدف از این درس تفسیر

گفتار سوّم / آیات ۴ و ۵ ❖ ۴۳

- ۴۳ بحثی درباره‌ی اختلاف قرائات قرآن کریم
- ۴۶ نزدیکی معنایی دو قرائت آیه‌ی «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ»
- ۴۶ مقصود از «یوم»
- ۴۹ معنای آیه‌ی «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ»
- ۴۹ تفاوت مالکیت خداوند با مالکیت‌های ما
- ۵۰ روز قیامت؛ روز نجات و اعمال
- ۵۲ روز قیامت؛ روز نجات و اعمال
- ۵۳ عظمت آیه‌ی «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ»
- ۵۳ بندگی‌های خوب و بد انسان
- ۵۴ غلط بودن توصیف رابطه‌ی خدا و انسان به پدیده‌ی نور
- ۵۷ قابل جمع نبودن بندگی خدا و بندگی دیگران
- ۵۸ معنای دقیق «إِيَّاكَ نَعْبُدُ»
- ۶۰ دو بحث در «إِيَّاكَ نَعْبُدُ»
- ۶۱ نمونه‌هایی عینی از عبادت هوای نفس
- ۶۳ رها شدن از اسارت طاغوتها با ترک هوا و هوس

گفتار چهارم / آیه‌ی ۵ ❖ ۶۵

- ۶۵ خلاصه‌ی مباحث جلسه‌ی قبل
- ۶۷ فطری بودن پرستش خدا

- ۶۸ تسلیم نشدن در برابر غیر خدا؛ درس «إِيَّاكَ نَعْبُدُ»
- ۶۹ طاغوتها و شرکای خدا
- ۷۲ علت جمع بودن فعل «نَعْبُدُ»
- ۷۳ همنوایی موحد با همه‌ی موجودات در عبادت خدا
- ۷۴ هماهنگی همه‌ی موجودات با انسان موحد
- ۷۶ دلیل استفاده از ضمیر مخالف در «إِيَّاكَ»
- ۷۷ کمک خواستن فقط از خدا
- ۷۸ مبارزه‌ی با نفس، پایه‌ی مبارزه با طاغوتها
- ۷۹ معنای کمک خواستن از خدا برای عبادت
- ۸۰ مقصود از کمک خواستن انحصاری از خدا
- ۸۱ همه‌ی قدرتها متعلق به خدا

گفتار پنجم / آیه‌ی ۶ ﴿۸۵﴾

- ۸۶ معنای هدایت الهی و اقسام آن
- ۹۵ تفاوت «صراط» با «طریق» و «سبیل» در قرآن
- ۹۷ انسان در بینش اسلامی؛ یک موجود رونده نه ایستا
- ۹۸ سه نوع حرکت انسانها
- ۱۰۰ سزاوار بودن درخواست هدایت از خداوند؛ از سوی همه‌ی انسانها
- ۱۰۲ نیاز همیشگی به هدایت الهی؛ «عَلَّتْ تَكَرَّرَ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»

گفتار ششم / آیه‌ی ۶ ﴿۱۰۵﴾

- ۱۰۵ سه احتمال درباره‌ی هدایت مورد درخواست از خداوند
- ۱۰۶ دو احتمال درباره‌ی معنای «صراط»
- ۱۱۰ «صراط مستقیم» در فرهنگ قرآن
- ۱۱۸ دو نوع هدایت؛ نشان دادن راه و رساندن به مقصود
- ۱۱۸ نوع سوم هدایت؛ معرفی راه و کمک به کوشندگان در مسیر هدایت

﴿ گفتار هفتم / آیه‌ی ۷ ❖ ۱۲۳ ﴾

- ۱۲۴ معنای صراط مستقیم
- ۱۲۶ اَوَّلُ: اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
- ۱۲۷ دَوِّم: مَغْضُوبٌ عَلَيْهِمْ
- ۱۳۳ سَوِّم: ضَالِّينَ
- ۱۳۳ عَلَّتْ تکرار این فقره در نماز

﴿ اعلام و نمایه‌ها ﴾

فهرست اعلام و نمایه‌های کتاب

www.ketab.ir